

**Бережанська централізована бібліотечна система
Методично – бібліографічний відділ**

**Методика проведення
Дня бібліографії та Дня інформації**

(Методичні поради бібліотечним працівникам)

**Бережани
2015**

Сьогодні бібліотека потрібна людям як джерело інформації, як шлях до душі кожної людини. Вона повинна створювати для своїх користувачів максимально комфортне середовище, бути відкритим будинком для усіх тих, кому потрібна книга та психологічне розвантаження. Тому так важливо сьогодні не обмежуватися традиційними формами роботи, а шукати нові шляхи популяризації бібліотечних ресурсів, розповсюдження знань, формування культури і духовності підростаючого покоління. Тільки так бібліотека зможе відстоювати у суспільстві свій позитивний імідж і завжди буде залишатися втіленням нового і незнамого.

Дні бібліографії та Дні інформації є традиційними в роботі бібліотек, але в ході їх проведення можна використовувати найрізноманітніші і найновіші форми роботи.

1. Методика підготовки та проведення "Дня бібліографії"

День бібліографії - комплексний захід з популяризації бібліографічних знань, вироблення навиків користування бібліографічними посібниками, бібліографічного пошуку та покращення бібліотечного обслуговування взагалі.

Основою будь-якого Дня бібліографії є бібліографічні посібники.

При проведенні Дня бібліографії використовуються різні усні та наочні форми роботи з підвищення інформаційно-бібліографічної культури читачів: виставки-перегляди, виставки по одному бібліографічному посібнику, виставки бібліографічних посібників, презентації бібліографічних посібників, бібліотечні плакати, консультації, бесіди про окремі видання, огляди бібліографічних покажчиків, конкурси, вікторини.

При підготовці Дня бібліографії важливо пам'ятати, що будь-яка форма роботи з формування інформаційно-бібліографічної культури читачів вимагає поєднання з іншими. Успіх консультацій, оглядів, бесід залежить від наочності, а всі наочні форми роботи вимагають живого слова бібліотекаря. Тому книжкові виставки та виставки-перегляди обов'язково повинні супроводжуватися рекомендаційними (або інформаційними) бібліографічними оглядами. У них бібліотекарі розповідають про літературу, представлену в розділах і підрозділах виставок, зверта-

ють увагу читачів на найбільш цікаві видання та актуальні публікації в періодичних виданнях.

Цикл заходів, що сплановані для різних категорій читачів, на протязі Дня повторюється декілька разів через певний проміжок часу. Екскурсії до бібліотеки можуть бути різнопланові у залежності від уподобань, мети читацьких запитів користувачів бібліотеки: ДБА бібліотеки; каталоги і картотеки читального залу; книжковий фонд сектора рідкісних та архівних документів; книжково-ілюстративні виставки бібліотеки; краєзнавчі джерела; книги про ВНЗ України та ін. Участь читачів у бібліографічних заходах потрібно фіксувати, а після проведеного заходу - облікувати видачу первинних і вторинних документів, згаданих у бесідах, оглядах, вікторинах, побачених під час екскурсії.

У ході підготовки цього заходу обов'язково складається план підготовки і проведення, розподіл обов'язків між бібліотекарями, передбачених програмою Дня бібліографії за такою формою:

№ п/п	Зміст роботи	Час проведення	Місце проведення	Категорія читачів	Відповід.

Плануючи кожен пункт програми, потрібно зважати на індивідуальні та професійні особливості слухачів, їхні інтереси та можливості, рівень бібліографічних знань.

Бажано кожний пункт програми обдумати і обмотивувати, яку форму подачі матеріалу краще взяти для проведення. У цей день рекомендуємо проводити анкетування, інтерв'ювання, спостереження. Заплановані заходи потрібно обдумати й добре підготувати: будь-то текст бесіди про ДБА бібліотеки, чи план екскурсії, бібліографічний огляд чи план виставки, анкета читача чи написання оголошення.

Метою повинно служити - детальніше ознайомлення читачів з документами бібліотеки, формування навиків використовувати їх у процесі бібліографічного пошуку. Потрібно пам'ятати, що поєднання усної розповіді з наочною ілюстрацією сприяє виробленню у слухачів навиків застосовувати одержані знання на практиці. Проте, тематику Днів біблі-

ографії треба обирати, виходячи з інформаційних потреб читачів та можливостей ДБА конкретної бібліотеки.

За тиждень до проведення заходу потрібно вивісити оголошення про дату, тему та години проведення, а зацікавлених читачів запрошують персонально.

Правильно буде запланувати й індивідуальні бесіди про бібліографічні посібники при бібліографічному спілкуванні, адже бібліотекар знає, якого конкретно читача цікавить дана тема, у якому об'ємі (для навчання, для роботи, для самоосвіти, для поглиблення знань, для проведення цікавого дозвілля й т.д.)

Постійнодіючі виставки бібліографічних джерел можуть організовуватися за темою, галуззю, по персоналіях, краєзнавчі, або ж виставки, складені з літератури, рекомендованої у якомусь посібнику за розділами того ж таки посібника. Бажано використовувати при оформленні таких виставок пояснювальні тексти, та розробляти плани виставок, виходячи з фондів бібліотеки, доцільності оглядів і бесід біля виставок або ж консультацій бібліографа.

Якщо у бібліотеці достатня кількість покажчиків, то доцільно на такі посібники скласти анотації з рекомендаціями щодо їх використання, щоб полегшити роботу читачам.

Під час проведення екскурсії бібліотекар спочатку знайомиться з аудиторією, нагадує тему Дня бібліографії, визначає маршрут екскурсії, називаючи й теми інших екскурсій по ДБА бібліотеки цього дня. Відповіді на запитання можна давати або в процесі екскурсії, або ж після її закінчення.

Обов'язково розпочинати екскурсію з короткої історичної довідки про бібліотеку і її місце у мережі ЦБС, охарактеризувати бібліографічні послуги бібліотеки. Висвітлюючи тему, обов'язково потрібно дати поради, щодо її втілення у практику. Потрібно рекомендувати літературу, яка розширює отримані знання про бібліографічні джерела.

Аналізуючи бібліографічний покажчик, потрібно звернути увагу слухачів на бібліографічний опис, ким підготовлено, значення теми та її актуальність, функціональне призначення посібника, характеристику

видів видань та типів літератури, відображених у посібнику, хронологічні рамки джерел, зібраних у покажчику, форми групування літератури за розділами і у межах розділу, наявність допоміжних покажчиків, можливості їх використання.

Дні бібліографії можуть бути універсальними і тематичними.

Універсальні Дні бібліографії

В програму універсальних Днів бібліографії може бути включена ціла низка заходів щодо самих різних напрямів бібліотечно-бібліографічної підготовки читачів:

- історія книги і бібліотек;
- навички самостійного пошуку інформації в АК, СК, КК, СКС, картотеці лауреатів премій, картотеці назв художніх творів;
- знайомство з ББК;
- навички самостійного вибору книг у бібліотечному фонді;
- методи самостійної роботи з книгою;
- правильне оформлення читацького запиту;
- робота з довідковими виданнями та періодикою;
- складання бібліографічних списків книг для читання;
- складання записів про прочитане;
- використання бібліографічних посібників при виборі літератури.

День бібліографії може бути універсальним, якщо його завданням буде допомога школярам в освоєнні предметів шкільної програми, а метою - знайомство з бібліографічними посібниками з найрізноманітніших галузей знань і наук, що вивчаються в школі: математиці, астрономії, біології, хімії, історії, літературі, географії.

Приблизна програма універсального Дня бібліографії **«Мистецтво бути читачем»** для старшокласників може включати в себе такі форми роботи:

Книжкова виставка «Раціональні прийоми роботи» із розділами:

- Талант читача
- На перехрестях періодики
- Що таке конспект?

- Я пишу реферат
- Техніка швидкого читання

Бібліотечний урок «Як читати книги»

Консультація «До? Де? Як?: пошук інформації за допомогою бібліотечних каталогів і картотек»

При проведенні Дня бібліографії використовуються найрізноманітніші усні, наглядні та друковані форми роботи по підвищенню інформаційно-бібліографічної культури читачів:

- Виставки-огляди
- виставки одного бібліографічного посібника
- виставки бібліографічних посібників
- презентації і прем'єри бібліографічних посібників
- бібліотечні плакати
- консультації
- бесіди про окремі видання
- огляди бібліографічних покажчиків
- конкурси
- вікторини
- книжкові закладки

Для закріплення і перевірки знань, отриманих на заходах Дня бібліографії, бібліотекарі дедалі частіше включають у програми Днів бібліографії такі перспективні ігрові форми роботи з читацької аудиторією як бібліографічні аукціони, КВК, конкурси, вікторини й інші заходи, які іноді помилково вважають заняттями для маленьких читачів. Але сьогодні ігрові форми навчання завойовують визнання на всіх рівнях освіти.

Тим більше вони доречні у роботі з підлітками, для яких зазвичай бібліотекарі і проводять Дні бібліографії у дорослих бібліотеках.

Перелік прийомів, що використовуються в бібліографічних іграх, досить широкий. Ось деякі з них:

бібліографічне доміно, гра з картками може бути різнобічною. Наприклад, на одних картках написані автори книжок, на інших - назви; чи на одних - опис каталогу чи картотеки (енциклопедії, довідника), а на

інших - назву каталогу, картотеки (енциклопедії, довідника). Мета гри - правильно підібрати пари карток.

Тим більше вони доречні у роботі з підлітками, для яких зазвичай бібліотекарі і проводять Дні бібліографії у дорослих бібліотеках.

Сьогодні в бібліотеках все більшу популярність отримують бібліографічні ринги «Поле чудес», «Що? Де? Коли?», «Щаслива нагода» і багато інших, побудованих за тим же принципом, що й телевізійні ігри, але винятково на літературному і бібліографічному матеріалі. Перелік прийомів, що використовуються в бібліографічних іграх, досить широкий.

Тематичні Дні бібліографії

Перед складанням програми тематичних Днів бібліографії бібліотекар повинен враховувати:

- провідну тему в роботі бібліотеки;
- провідні теми року;
- читацькі групи;
- склад книжкового фонду бібліотеки;
- наявність потрібних бібліографічних посібників в довідково-бібліографічному фонді.

Що стосується визначення читацької адреси тематичних Днів бібліографії, то захід краще проводити не для масового читача, а для певної читацької групи. «Безадресні» Дні бібліографії, як і інші форми роботи по інформаційно-бібліографічній культурі, які проводяться для читачів, що випадково зібралися, малоефективні, і від них краще відмовитися. В той же час, якщо заняття проводиться для спеціально організованої групи читачів, то воно буде більш ефективним.

Примірна тематика Днів бібліографії

«Мандруємо сторінками словників», «Краєзнавчі видання», «Гортаючи сторінки газет та журналів», «Світ історії», до Дня вчителя - День бібліографії «Видатні педагоги»...

Примірний план проведення Дня бібліографії «Автографи історії на вулицях Бережан»

1. Екскурсія по книжкових виставках бібліотеки:

- Краєзнавчі видання місцевих видавництв;
- Історичні дослідження краєзнавця Я. Мазурак;
- Бібліографічні покажчики Бережанської ЦБС;
- Вулиці Бережан...
- Виставка книг із покажчика «Вершина стрілецької слави» (До 90 – річчя боїв на Лисоні)
- Пам`ятники і пам`ятні місця Бережан

2. Бесіди, бібліографічні огляди, консультації біля книжкових виставок:

- Наші земляки, увічнієні у назвах вулиць і шкіл;
- Видатні письменники і поети, чиє життя і творчість пов`язані з Бережанщиною;
- Історичні постаті в сьогоденні рідного міста;
- Як знайти книги про відомих гімназистів Бережанської гімназії; про відомих художників Бережанщини; про історію сіл Бережанщини і т. п.?
- Де можна прочитати про перебування видатних людей у Бережанах?..;
- З яких джерел можна дізнатися про перебування Романа Купчинського на Бережанщині?

Бібліографічні уроки:

- Краєзнавчий каталог – ваш помічник у виборі книг з історії Бережанщини;
- Бібліографічні покажчики ЦБС – путівники по літературному краєзнавству;
- Інформаційні досьє та тематичні теки для тих, хто цікавиться минулим і сучасним землі бережанської.

Цікавою буде і бібліографічна вікторина:

1. Назвіть джерела інформації про книги з питань краєзнавства.
2. У якому бібліографічному джерелі найповніше виставлена історія нашого міста?
3. Які бібліографічні посібники допоможуть вам краще пізнати свій край?
4. Що таке ДБА бібліотеки?

5. Де можна знайти відомості про жителів міста, що стали "Почесними громадянами Бережан"? й т.п.

2. Методика проведення Дня інформації

День інформації - це комплексний захід, що передбачає інформацію про нову літературу, яка надійшла в бібліотеку за певний період. Включає виставки, тематичні добірки літератури, бесіди або огляди про літературу, консультації.

Для проведення Дня інформації потрібно:

1. Визначити тему.
2. Скласти план проведення.
3. Виявити і доставити документи з відповідних розділів бібліотеки.
4. Переглянути та відібрати документи.
5. Підготувати огляд або запросити фахівців-консультантів.
6. Підготувати і оформити виставку літератури, написати короткі анотації.
7. Сповістити зацікавлені організації, читачів (оголошення, афіша).
8. Організувати збір заявок на документи, їх видачу.
9. Провести аналіз заходів.

Періодичність проведення Дня інформації залежить від кількості надходжень літератури; при невеликому обсязі надходжень організовується один раз на місяць. У великих бібліотеках виставка нових надходжень оновлюється щотижня. У масових бібліотеках Дні інформації рекомендується проводити 6-10 разів на рік. У Центральній бібліотеці експонується вся отримана протягом місяця нова література (по всіх галузях знань, видання різних видів і призначення, в тому числі періодичні та бібліографічні видання), а філіали знайомлять з новою літературою, що надійшла в їхні фонди.

Дні інформації можуть бути тематичними (наприклад, «Вам, абітурієнти», «Сім'я, суспільство, закон», «Екологія і сучасність», «Нобелівські лауреати» та ін.) і універсальними (наприклад, «Новинки бібліотеки»).

Про Дні інформації бібліотека сповіщає читачів, організації та установи, що знаходяться в зоні обслуговування, за допомогою плаката, по місцевому радіо і через місцевий друк, а також шляхом розсилання спеціальних листів – повідомлень. Особливо важлива така реклама в початковий період організації Днів інформації. Виставка-перегляд або добірка нових надходжень організується, як правило, в читальному залі бібліотеки (тривалість один-два дні). Літературу групують за основними галузями знань і розкладають на столах. Джерела бібліографічної інформації (поточні і ретроспективні покажчики) також підбирають і відповідно до їх змісту розташовують разом з первинними документами. Працівники бібліотеки організують збір заявок від відвідувачів на літературу та матеріали, що їх зацікавили, проводять консультації, звертають увагу на необхідність знайомства з бібліографічними джерелами, що відбивають літературу з даного питання. Показ нових надходжень супроводжується усним бібліографічним оглядом найбільш цінних книг. Іноді цей огляд записується, і при бажанні читачі можуть його прослухати. Оскільки Дні інформації проводяться протягом двох-трьох днів, і далеко не всім читачам вдається відвідати бібліотеку саме в ці дні, тому дуже бажано мати картотеку нових надходжень. Нею могли б скористатися читачі, не присутні на Дні інформації. Крім того, учасники Дня інформації можуть отримати «Бюлетень нових надходжень» для більш ретельного вивчення нової літератури.

План підготовки і проведення Дня інформації

«У країні точних наук»

(I – XI кл)

1. Вивчити тему Дня інформації, забезпечити шкільну і сільську бібліотеки літературою по темі «Країна точних наук».
2. Розробити програму Дня інформації.
3. Оформити плакат-оголошення про проведення Дня інформації.
4. Оформити книжкові виставки:
 - а) Якщо ти захоплюєшся математикою
 - б) Математика для допитливих
5. Підготувати і провести:
 - а) огляд літератури «Про що не встиг розповісти підручник з математики»
 - б) бесіду «Як люди навчились рахувати»
 - в) урок-пізнання «Подорож по країні «Геометрія»

- г) КВК «У клубі веселих математиків»
 - д) бліц-турнір на кращого знавця математики
 - е) «Математичні цікавинки» - конкурс на розгадування математичних головоломок
 - є) вечір «Видатні математики»
6. Підведення підсумків Дня інформації.

Примірна тематика Днів інформації

«Діячі мистецтва і культури Бережанщини», «Пісні, як люди, мріють і живуть...» (до 120-річчя Р. Купчинського), «Правова культура молоді», «Ювілейна палітра дитячої книги», «Екологія: діагноз ставить здоров'я», «Читаємо українську книгу всією сім'єю», «На всі випадки життя: поради від А до Я», «Лунай величне наше слово» (до Дня слов'янської писемності і мови), «Книга і бібліотека у нашому житті», «Здоров'я чисте джерело», «Природа: що залишимо нащадкам», Шкідливі звички – шлях у безодню», «Дивовижний світ хімії», «Матері природі – увагу і турботу», «Україно, пам'ятай! Світе, знай!» (До Дня пам'яті жертв Голодомору), «Тої слави козацької повік не забуде», «Край у вихорі віків», «Перлини духовного слова», «Світ у собі відтворюють поети», «О мово, рідна! Золота колиска», «Біда одна – проблема спільна: СНІД», «Орлиний злет Шевченківського духу», «Імперія глянцевих видань», «Історико-літературне краєзнавство на допомогу учителю», «Освіта для всіх», «Без сім'ї та свого роду нема нації й народу», «Вітрила щасливої молоді», «Хімія вчора, сьогодні і завтра».

Після проведення Дня бібліографії чи Дня інформації потрібно зробити аналіз ефективності по формі, в якій вимагається вказати:

- час і місце проведення;
- кількість експонованих на виставках видань;
- кількість експонованих посібників;
- кількість читачів, які відвідали захід;
- кількість читачів, які прослухали огляди, консультації і т.п.;
- кількість виданих посібників;
- кількість виданих творів.

Звіт по Дню бібліографії і Дню інформації повинен включати:

- план підготовки Дня; програму проведення Дня;
- протокол проведення Дня бібліографії чи Дня інформації;
- аналіз Дня бібліографії чи Дня інформації.

Наголошуємо, що інформаційно–бібліографічна діяльність будь – якої бібліотеки має поєднувати традиційну роботу з розкриттям власних ресурсів та використанням різноманітних інформаційно–бібліографічних форм і засобів, вибір яких у кожній окремій бібліотеці визначається цільовим та читацьким призначенням.

З цією метою треба впроваджувати в практику роботи як традиційні, так і інноваційні форми та методи інформаційно–бібліографічного обслуговування користувачів.

Підготувала: В. Палій, бібліограф методично – бібліографічного відділу ЦБ